

RAPORT
Warszawa, październik 2021

Największe trudności w edukacji zdalnej w czasie pandemii COVID-19 – perspektywa rodziców

Grzegorz Catek

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

CENTRUM
WSPÓLPRACY
IDIALOGU

EDUKACJA ZDALNA

W czasie pandemii COVID-19 w systemie edukacji można wyróżnić kilka okresów:

- ◆ od 11 marca 2020 do 24 marca 2020 – okres zawieszenia pracy w publicznych i niepublicznych jednostkach systemu oświaty;
- ◆ od 25 marca 2020 do 26 czerwca 2020 (czyli do końca roku szkolnego 2019/2020) – **I okres** nauczania zdalnego;
- ◆ od 1 września 2020 (czyli od początku roku szkolnego 2020/2021) do 3 stycznia 2021 – **II okres** nauczania zdalnego;
- ◆ od 18 stycznia 2021 do 30 maja 2021 – **III okres** nauczania zdalnego.

CELE

Celem prowadzonych badań było poznanie opinii rodziców uczniów na temat nauczania zdalnego w czasie pandemii COVID-19, w szczególności na temat form edukacji zdalnej, problemów z nią związanych oraz jej dobrych stron.

METODOLOGIA

Badania zostały przeprowadzone wśród rodziców dzieci w wieku szkolnym, z wykorzystaniem ankiety internetowej (technika CAWI), w której oprócz pytań zamkniętych znalazło się miejsce na swobodną wypowiedź badanego. Przeprowadzone zostały cztery badania według tego samego kwestionariusza:

Badanie 1 „Rodzice o miesiącu zdalnej szkoły”

- ◆ termin realizacji: 24–27.04.2020;
- ◆ liczba badanych (N): 8250;
- ◆ liczba wypowiedzi swobodnych: 2530.

Badanie 2 „Rodzice o zdalnej edukacji – przed nowym rokiem szkolnym”

- ◆ termin realizacji: 27–31.08.2020;
- ◆ liczba badanych (N): 2880;
- ◆ liczba wypowiedzi swobodnych: 681.

Badanie 3 „Rodzice o zdalnej szkole – jesień 2020”

- ◆ termin realizacji: 27.11–1.12.2020;
- ◆ liczba badanych (N): 4003;
- ◆ liczba wypowiedzi swobodnych: 1134.

Badanie 4 „Rodzice o zdalnej szkole na koniec roku szkolnego 2020/2021”

- ◆ termin realizacji: 19–25.06.2021;
- ◆ liczba badanych (N): 5012;
- ◆ liczba wypowiedzi swobodnych: 1462.

NAJWIĘKSZE TRUDNOŚCI PIERWSZEGO MIESIĄCA EDUKACJI ZDALNEJ

Problemy dotyczące dzieci:

- ◆ **72,1%**
ogólne znużenie, zmęczenie dziecka aktualną sytuacją pandemiczną;
- ◆ **58,6%**
trudności z mobilizowaniem się dziecka do nauki w domu;
- ◆ **49,0%**
ogólne przeciążenie nauką.

Problemy dotyczące rodziców:

- ◆ **57,6%**
zbyt duże obciążenie rodziców pomocą dziecku w nauce;
- ◆ **52,9%**
trudności z motywowaniem dziecka do nauki w domu.

Problemy dotyczące szkoły:

- ◆ **49,4%**
nierówne obciążenia dziecka nauką w czasie;
- ◆ **35,8%**
konieczność drukowania ćwiczeń do wypełnienia przez dziecko;
- ◆ **27,1%**
nauczyciele, którzy nie potrafią uczyć zdalnie;
- ◆ **26,3%**
utrudniony kontakt dziecka z nauczycielami;
- ◆ **24,4%**
poczucie niesprawiedliwości związane z wystawianiem ocen.

Problemy domowe:

- ◆ **23,5%**
problem z dostępnością sprzętu komputerowego w domu (brak lub za mało);
- ◆ **22,0%**
problem z organizacją miejsca do nauki w domu;
- ◆ **19,0%**
trudności z obsługą oprogramowania niezbędnego do nauki na komputerze domowym;
- ◆ **18,1%**
brak odpowiedniego oprogramowania niezbędnego do nauki na komputerze domowym.

WIOSNA 2020 – JESIEŃ 2020 – WIOSNA 2021

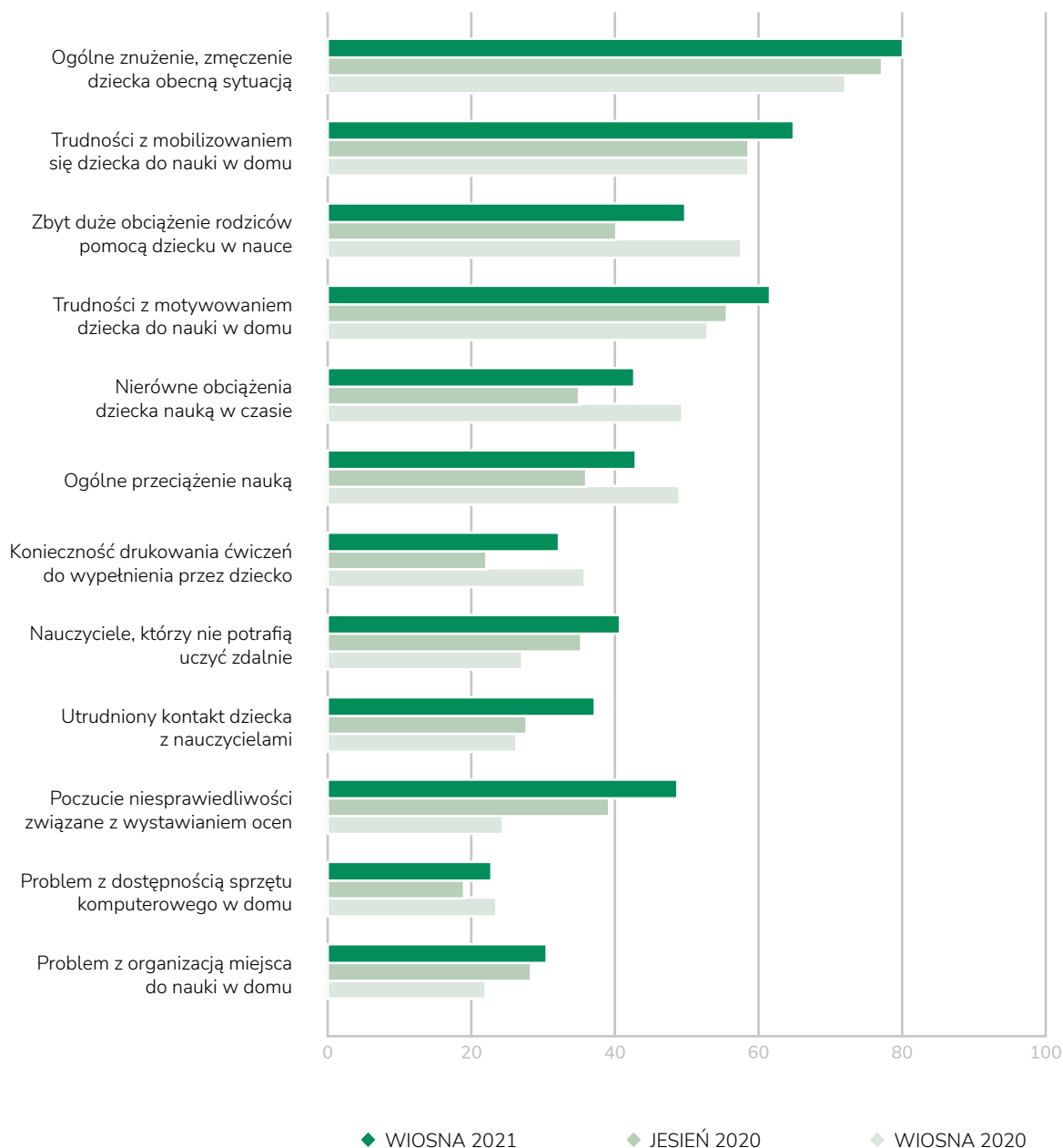
WARTO ZAUWAŻYĆ

W kolejnych miesiącach edukacji zdalnej rośnie zmęczenie, znużenie dzieci.

W kolejnych okresach edukacji zdalnej rosną trudności z mobilizowaniem się dzieci do nauki oraz z mobilizowaniem dzieci do nauki przez rodziców.

Jesienią 2020 i wiosną 2021 zdecydowanie częściej rodzice wskazywali na problemy związane z niesprawiedliwością w wystawianiu ocen.

POKRZYWDZENI EDUKACJĄ ZDALNĄ

WARTO ZAUWAŻYĆ

Klasy I–III szkół podstawowych

Uczniowie tych klas rozpoczynali dopiero swoje funkcjonowanie w systemie edukacji, a nie mając jeszcze umiejętności samodzielnego uczenia, potrzebowali stałej uwagi i wsparcia ze strony nauczyciela. Co więcej, pomoc najmłodszym uczniom wcale nie jest łatwa i wymaga dużych kompetencji, np. nie każdy rodzic potrafi nauczyć właściwie takich podstawowych czynności, jak pisanie czy czytanie – czyli w sposób tworzący dobre nawyki.

Ósmoklasiści

To grupa uczniów, na którą wpływały szczególnie dwa problemy edukacji zdalnej: niesprawiedliwe ocenianie oraz tworzenie się zaległości programowych. Miało to związek z egzaminem ósmoklasisty, procesem rekrutacji do szkół ponadpodstawowych oraz późniejszym odnalezieniem się w nowej szkole, w której – niezależnie od pandemii – wymagane jest opanowanie całego programu szkoły podstawowej zapisanego w podstawie programowej.

Maturzyści

Pandemia ograniczyła w znacznym stopniu możliwość zrealizowania całości programu przewidzianego dla klas maturalnych. Wprowadzie zarówno w roku 2020, jak i 2021 zostały zmniejszone wymagania maturalne (brak egzaminów ustnych, nieobowiązkowy egzamin rozszerzony, modyfikacja wymagań egzaminacyjnych), jednak to pokrzywdzony rocznik – maturzystom 2021 na trzy lata nauki w liceum połowa semestrów przypadła na czas zmian i ograniczeń związanych z pandemią.

Uczniowie wymagający zajęć praktycznych

To uczniowie szkół branżowych, dla których kluczowa jest praktyczna nauka zawodu, a którzy przez pandemię nie mogli się odpowiednio przygotować do egzaminu zawodowego. Drugą grupą są uczniowie szkół artystycznych, a więc takich, w których indywidualny kontakt ucznia z nauczycielem jest ważnym elementem procesu dydaktycznego.

Dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

To uczniowie posiadający opinię lub orzeczenia z poradni psychologiczno-pedagogicznej, którzy wymagają szczególnych, najczęściej indywidualnych metod wsparcia (ze strony pedagogów specjalnych, terapeutów, reedukatorów itp.).

PARADOKS PRZEJŚCIA Z NAUKI PRZEZ ZADAWANIE NA NAUKĘ ONLINE

W pierwszych miesiącach nauczania zdalnego (wiosną 2020) dominującą formą nauczania było zlecenie zadań do wykonania, stron z podręczników do przeczytania, prac do wykonania samodzielnie przez uczniów.

Jesienią 2021 (i później) nastąpiła wyraźna zmiana w formach nauczania zdalnego. Dominować zaczęło prowadzenie lekcji szkolnych online w czasie rzeczywistym. Oznaczało to, że szkoły układały normalny (jak przed pandemią) plan lekcji, a uczniowie mieli obowiązek uczestniczyć w lekcjach – z tą różnicą, że odbywały się one nie w budynku szkoły, ale przez internet.

Zmianę form nauczania pomiędzy wiosną 2020 a jesienią 2020 można ocenić pozytywnie. Jednak wiąże się z nią **ważny paradoks dotyczący uboższych rodzin i rodzin wielodzietnych.**

Wiosną 2020, kiedy lekcji online było stosunkowo niewiele, braki sprzętu komputerowego czy dobrego dostępu do internetu nie były tak dokuczliwym problemem – nawet w przypadku posiadania jednego komputera w domu kilkoro rodzeństwa mogło mieć tak rozplanowane korzystanie z niego, że udawało się wszystkim odrobić na bieżąco zadane lekcje.

Przez pół roku (od marca do września 2020) sytuacja sprzętowa wielu rodzin znacznie się poprawiła – za sprawą programów pomocowych i akcji organizowanych przez władze państwowe i samorządowe oraz organizacje pozarządowe.

Jesienią 2020 okazało się, że działania te były niewystarczające wobec powszechnego przejścia szkół na naukę online – zwłaszcza w odniesieniu właśnie do rodzin wielodzietnych. O ile bowiem wiosną 2020 rodzina z trójką czy czwórką dzieci mogła poradzić sobie, ucząc się z wykorzystaniem jednego komputera, o tyle prowadzenie lekcji online w trybie synchronicznym spowodowało, że wszystkie dzieci w jednym czasie musiały połączyć się z nauczycielem – każde z dzieci powinno zatem mieć własny komputer i najlepiej własny pokój.

PARADOKS:
postęp – przejście polskiej szkoły na naukę online zdecydowanie utrudniło możliwość korzystania z niej dzieciom w rodzinach ubogich, a szczególnie w rodzinach wielodzietnych.
To sprawia, że te dzieci są kolejną grupą uczniów szczególnie pokrzywdzonych edukacją zdalną.

JAK RODZICE OCENIAJĄ CAŁY OKRES EDUKACJI ZDALNEJ?

W czwartym badaniu (czerwiec 2021) rodzice mieli możliwość podsumowania całego okresu edukacji zdalnej poprzez dokończenie następującego zdania:

EDUKACJA ZDALNA TO...

Grafika przedstawia najczęściej pojawiające się odpowiedzi. Niestety, zdecydowana większość to określenia negatywne...

- ◆ Określenie negatywne
- ◆ Określenie neutralne
- ◆ Określenie pozytywne

REALIZACJA BADAŃ I OPRACOWANIE WYNIKÓW

Grzegorz Całek
Instytut Stosowanych Nauk Społecznych UW

PRZECZYTAJ WIĘCEJ

Całek, G. (2021). Wyzwania edukacji zdalnej przed jakimi stoją dzieci – perspektywa rodziców. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 20(2), 116–144.

Całek, G. (2021). Rodzice i nauczyciele o problemach pierwszych trzech miesięcy edukacji zdalnej. W: A. Mikołajczak, R. Chęciński (red.), *Wyzwania edukacyjne i psychologiczne okresu pandemii* (s. 10–28), Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu.

KONTAKT

**Grzegorz
Całek**

g.calek@uw.edu.pl

grzegorzcalek.pl

**Instytut Stosowanych
Nauk Społecznych
Uniwersytetu
Warszawskiego**

isns@isns.uw.edu.pl

isns.uw.edu.pl

facebook.com/ISNS.UW

**Centrum Współpracy
i Dialogu
Uniwersytetu
Warszawskiego**

kontakt@cwid.uw.edu.pl

cwid.uw.edu.pl

facebook.com/CWiDUW